

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/212/2020
Identifikačné číslo spisu:	8816201887
Dátum vydania rozhodnutia:	24.02.2021
Meno a priezvisko:	JUDr. Martin Holíč
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2021:8816201887.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Sone Mesiarkinovej a sudcov JUDr. Mariána Sluka, PhD. a JUDr. Martina Holíča, v spore žalobkyne Z. I. S., W..S., so sídlom v Ž., G. XX, IČO: XX XXX XXX, proti žalovanému Z. G., bývajúcemu v E. P. XX, o 8 891,19 eur s prísl., vedenom na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp. zn. 3C/62/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 31. januára 2019 sp. zn. 20Co/118/2018, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 31. januára 2019 sp. zn. 20Co/118/2018 v rozsahu výroku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v zamietavej časti nároku na zmluvný úrok a rozsudok Okresného súdu Vranov nad Topľou z 18. apríla 2018, č. k. 3C/62/2016-99 v rozsahu časti tohto výroku z r u š u j e a vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súdu Vranov nad Topľou na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Vranov nad Topľou (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 18. apríla 2018, č. k. 3 C 62/2016-99 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni istinu 8 862,03 eur, spolu s vyčísleným úrokom z úveru vo výške 308,08 eur, s úrokom z omeškania vo výške 3,66 eur a s úrokom z omeškania vo výške 5% ročne z nezaplatenej istiny 8 862,03 eur od 22.12.2015 do zaplattenia, a to všetko do 15 dní od právoplatnosti tohto rozsudku (výrok I.), žalobu čo do zvyšku zamietol (výrok II.) a žalobkyni priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu, ktoré trovy je povinný zaplatiť žalovaný a o ktorých bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti rozhodnutia (výrok III.). Súd dospel k záveru, že žaloba je čiastočne dôvodná z titulu spotrebiteľského úveru, čo do istiny (8 862,03 eur), dohodnutých úrokov z úveru iba do zosplatnenia úveru (308,08 eur) a úrokov z omeškania z neuhradených splátok úveru do dňa zosplatnenia úveru (3,66 eur). Žalovaný bol v omeškaní s plnením peňažného záväzku, preto žalobkyni súd priznal i úroky z omeškania 5 % ročne zo sumy 8 862,03 eur od 22. decembra 2015 do zaplattenia. Vo zvyšku, t. j. v časti nároku na zaplattenie zmluvného úroku 9,9 % ročne z nezaplatenej istiny na čas po zosplatnení úveru od 22. decembra 2015 do zaplattenia, poplatku za poistenie 6,48 eur, ktorého uzavretie nepreukázala a poplatku 29,16 eur, uhradené zo sumy, ktorú žalovaný uhradil a žalobkyňa nepreukázala o aké poplatky išlo, súd žalobu zamietol.

2. Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie žalobkyne rozsudkom z 31. januára 2019 sp. zn. 20Co/118/2018 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v zamietajúcom (II.) výroku o zaplatenie zmluvného úroku 9,9 % ročne z nezaplatenej istiny na čas po zosplatnení úveru od 22. decembra 2015 do zaplatenia, poplatok za poistenie 6,48 eur a poplatky 29,16 eur a v (III.) výroku o náhrade trov konania. Stranám sporu nárok na náhradu trov konania nepriznal. Odvolací súd sa v celom rozsahu s napadnutým rozhodnutím stotožnil, konštatujúc správnosť dôvodov, na ktoré odkazuje (§ 387 CSP). Uviedol, že žalobkyňa zastáva právny názor, podľa ktorého nárok na zaplatenie úrokov z úveru trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až do ich vrátenia, teda aj po predčasnom zosplatnení úveru (t. j. po 21. decembri 2015). Odvolací súd sa s týmto názorom žalobkyne nestotožnil. Poznamenal, že predčasné zosplatnenie úveru má povahu jednostranného sankčného právneho inštitútu a umožňuje veriteľovi zmenou záväzku požadovať okamžité vrátenie celej úverovej istiny. Nastane teda taký právny stav, kedy spotrebiteľ nemá právny titul mať peňažné prostriedky u seba a tieto užívať a niet dôvodu, aby veriteľ inkasoval úroky, ktoré by mu patrili výhradne za stavu oprávnenej držby prostriedkov spotrebiteľom, aj napriek existujúcej zmluvnej úprave. Takto dochádza k obchádzaniu inštitútu iného plnenia na účely aplikácie § 3a ods. 2 nariadenia vlády č. 87/1995 Z.z.. Doplnil, že Občiansky zákonník ani Obchodný zákonník neumožňujú veriteľovi požadovať od dlžníka príslušenstvo (úroky z omeškania) v prípade omeškania s platením príslušenstva pohľadávky (dohodnutých zmluvných úrokov). Splnením hlavného záväzku (alebo iným zo spôsobov jeho zániku) zaniká aj akcesorický záväzok úrokový, pretrváva iba povinnosť uhradiť už splatné úroky. Tým, že dlžník včas nesplní úroky z istiny, sa dostáva do omeškania s plnením príslušenstva, nie do omeškania s plnením istiny. Pokiaľ žalobkyňa namietala nesprávnosť postupu súdu v časti poplatku za poistenie, odvolací súd uviedol, že nebol dôvod pre postup podľa § 129 ods. 1 CSP. Žalobkyňa neunesla dôkazné bremeno a bremeno tvrdenia v zmysle hmotného práva a dodal, že existujú vážne pochybnosti o individuálnosti dojednania tejto zmluvnej podmienky. O trovách konania rozhodol podľa § 262 CSP v spojení s § 396 ods. 1 CSP.

3. Proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku odvolacieho súdu v rozsahu, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v zamietavej časti nároku na zmluvný úrok (o zaplatenie zmluvného úroku 9,9 % ročne z nezaplatenej istiny na čas po zosplatnení úveru od 22. decembra 2015 do zaplatenia), žalobkyňa podala dovolanie v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v ktorom podrobne vysvetlila, v čom vidí nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom (§ 432 ods. 1 CSP) v otázke, ktorá ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Teda, či po zosplatnení úveru veriteľovi prislúcha nárok na dohodnuté úroky. Podľa názoru dovolateľky nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení. Z uvedených dôvodov považovala rozhodnutie odvolacieho súdu (i prvoinštančného) v dovolaní napadnutej časti za nesprávne. Žiadala rozhodnutia súdov oboch inšancií v dovolaní napadnutej časti zrušiť a vec v zrušenom rozsahu vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Žalovaný nevyužil právo vyjadriť sa k dovolaniu.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu - žalobkyňa, v neprospech ktorej bolo rozhodnuté, zastúpená v súlade s § 429 ods. 2 písm. b/ CSP, skúmal prípustnosť dovolania bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), pričom dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné, a preto je potrebné dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť v žalobe zamietajúcom výroku o povinnosti zaplatiť zmluvné úroky z úveru po zosplatnení úveru a vec v rozsahu zrušenia vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1, 2 a § 450 CSP).

6. Dovolaťka vyvodzovala prípustnosť (i opodstatnenosť) podaného dovolania na základe ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

7. Právne účinky dovolania nastávajú podaním tohto mimoriadneho opravného prostriedku. Prípustnosť dovolania treba preto posudzovať podľa stavu v čase jeho podania (8 Cdo 9/2019, 9 Cdo 24/2020). V posudzovanej veci žalobkyňa v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom zadefinovala relevantnú právnu otázku, ktorá v čase podania dovolania (30. mája 2019) ešte nebola dovolacím súdom vyriešená. Na prípustnosti podaného dovolania žalobkyne podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP nemení nič ani skutočnosť, že v čase po jeho podaní už najvyšší súd predmetnú otázku vecne vyriešil v uznesení zo 16. júna 2020 sp. zn. 5 Cdo 42/2020, ako aj v ďalších rozhodnutiach, napr. 1 Cdo 94/2019, 3 Cdo 113/2019, 7 Cdo 118/2019, 8 Cdo 237/2019, 2 Cdo 115/2019, 5 Cdo 73/2020, 8 Cdo 135/2020, 8 Cdo 221/2019, 9 Cdo 24/2020.

7.1. Vo veci sp. zn. 5 Cdo 42/2020 najvyšší súd (o. i.) uviedol: „Zmluva o úvere uzavretá medzi stranami sporu je spotrebiteľskou zmluvou podliehajúcou zákonu č. 129/2010 Z. z. Tento zákon ale nepokrýva všetky otázky vzniku úverového zmluvného vzťahu, práv a povinností strán, ktoré zo zmluvného vzťahu vyplývajú, riešenia otázok, na akú dobu je dlžník povinný platiť úroky z poskytnutého úveru, vzťah úrokov z úveru a úrokov z omeškania, výšku úrokov z omeškania, ktoré sú predmetom úpravy Obch. z. Zmluva o úvere je v zmysle § 261 ods. 6 písm. d/ Obch. z. v znení účinnom ku dňu uzavretia zmluvy o úvere tzv. absolútnym obchodom, a preto bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy o úvere je potrebné pri posudzovaní tohto právneho vzťahu vychádzať aj z ustanovení Obch. z. o zmluve o úvere (§ 497 a nasledujúce). Ustanovenia OZ sa v prípade právneho vzťahu, účastníkom ktorého je spotrebiteľ, použijú vtedy, ak v Občianskom zákonníku existuje také ustanovenie, ktoré je možné prednostne aplikovať (§ 52 ods. 2 OZ.).

7.2. Z ustanovení § 497 a § 502 ods. 1 Obchodného zákonníka vyplýva, že zmluva o úvere nemôže byť dohodnutá ako bezúročná. U spotrebiteľských úverov je jednou z náležitostí, ktoré musí zmluva obsahovať, uvedenie doby trvania zmluvy (§ 9 ods. 2 písm. d/ zákona č. 129/2010 Z. z.). To znamená, že doba trvania zmluvy pri jej vzniku je časovo ohraničená. V súčasnej právnej úprave zmluvy o úvere absentuje explicitná úprava konečného okamihu povinnosti dlžníka platiť úroky z poskytnutých peňažných prostriedkov, v § 502 ods. 1 vete prvej Obchodného zákonníka je uvedené len to, že dlžník je povinný platiť veriteľovi úroky z úveru od doby poskytnutia peňažných prostriedkov.

7.3. Zo žiadneho ustanovenia Obchodného zákonníka, Občianskeho zákonníka, či zákona č. 129/2010 Z. z. nevyplyva zákaz dohody účastníkov úverovej zmluvy o povinnosti dlžníka platiť úroky z úveru až do úplného splatenia úveru. Obchodný zákonník, ani Občiansky zákonník nemodifikuje moment trvania záväzku platiť úrok, ani jeho výšku v prípade omeškania dlžníka s platením úveru ani v prospech dlžníka, ani v prospech veriteľa.

7.4. Za situácie, že dlžník z úverového vzťahu porušil povinnosť splácať úver, v dôsledku čoho došlo k jeho zosplatneniu veriteľom, je nutné dospieť k záveru, že neexistuje rozumný dôvod na to, prečo by dlžník nemal platiť úroky z úveru, ktoré sú odplatom za poskytnutý úver, a to vo výške, na akej sa s veriteľom dohodol. Peňažnými prostriedkami, resp. protihodnotou za ne získanou dlžník disponuje, zmluvné povinnosti porušil a z porušenia povinností profitovať nemôže, keďže zmluvné úroky sú spravidlá vyššie ako úroky z omeškania.

7.5. Zosplatnenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa, podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná, veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena, záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané, dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednania, t. j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

7.6. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny, jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej

výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

7.7. Túto vedomosť však dlžník - spotrebiteľ nemá v prípade dojednaní, ktoré umožňuje navýšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania, nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navýšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník - spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa a takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 OZ.

7.8. Na druhej strane postavenie veriteľa - dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednaní nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

7.9. Dovolací súd dospel k záveru, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.“

8. Najvyšší súd i v ďalších veciach sp. zn.: 1 Cdo 94/2019, 3 Cdo 113/2019, 7 Cdo 118/2019, 8 Cdo 237/2019, 2 Cdo 115/2019, 5 Cdo 73/2020, 8 Cdo 135/2020, 8 Cdo 221/2019, 9 Cdo 24/2020 dospel k zhodnému riešeniu právnej otázky vedúcej k záveru, že „v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí“.

9. S daným záverom sa stotožňuje dovolací súd i v tejto prejednávanej veci. Vychádzajúc z uvedeného právneho názoru, od ktorého sa nepovažuje za dôvodné odkloniť, dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné rozhodnutie odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP). Keďže nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu, dovolací súd v tejto časti zrušil aj rozhodnutie súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 CSP) a vec mu vrátil v rozsahu zrušenia na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

10. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom odvolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách odvolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

11. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.